

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ได้ให้ความสำคัญกับแนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการเพิ่มมากขึ้นทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานหลายประการในประเทศไทย ซึ่งในปี พ.ศ. 2534 มีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการโดยตรง คือ พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กำหนดให้คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ รับผิดชอบการพัฒนาและฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ มีการจัดทำแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544 เพื่อกำหนดแนวทางและมาตรการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการใน 4 ด้าน คือ ด้านการแพทย์ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพและการจ้างงาน และด้านสังคม การเกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ในปีปลายปี พ.ศ. 2540 มีผลทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรง และต่อเนื่องในหลายด้าน ดังนั้นการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549 จึงมีการกำหนดกรอบวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน และทิศทางการพัฒนายังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นพื้นฐานไปสู่สังคมแห่งคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สังคมแห่งการสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

ดังนั้นในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545 - 2549 จึงจัดทำให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549 รวมถึงได้บูรณาการหลักพื้นฐาน แนวคิด และทิศทางการดำเนินงานด้านคนพิการ จากรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย พ.ศ. 2541 การปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูประบบสุขภาพ ตลอดจนพันธกรณีในข้อตกลงระดับนานาชาติ อาทิ แผนปฏิบัติการโลกว่าด้วยเรื่องคนพิการ กฎมาตรฐานว่าด้วยการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสให้แก่คนพิการ ขององค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 2537 และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ได้รับให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ในการเสริมสร้างความก้าวหน้า สิทธิ ความยุติธรรมและความเสมอภาคสำหรับคนพิการ ในกระบวนการพัฒนาทุกด้าน ตลอดจนแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการ เพื่อให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องนำไปวางแผนปฏิบัติการต่อไป

แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2550 – 2554 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 - 2554 มีเป้าหมายสูงสุด คือคนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิ มีคุณภาพชีวิตที่ดีเต็มตามศักยภาพมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่และเสมอภาคภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปราศจากอุปสรรค อันเป็นแนวทางที่เคารพในคุณค่า สิทธิ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนั้นแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2550 - 2554 เป็นแผนยุทธศาสตร์ ซึ่งได้บูรณาการกรอบแนวคิด และทิศทางในการจัดทำแผน ให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 - 2554 ตลอดจนพันธกรณีระหว่างประเทศ โดยได้เน้นให้มีกลไกประสานงานด้านคนพิการระดับชาติ การส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการและเครือข่ายเพื่อให้มีส่วนร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อคนพิการทั้งทางด้านกายภาพ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกำหนดแผนงาน โครงการที่จะดำเนินการเบื้องต้น ซึ่งจะทำการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ในส่วนงานศูนย์การศึกษาพิเศษได้ดำเนินงานบริการวิชาการแก่ชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ซึ่งมีแนวคิดสนองนโยบายของประเทศและตามแนวพระราชดำริ โดยมุ่งเน้นให้คนในชุมชนรวมทั้งคนพิการ ครอบครัวคนพิการได้ร่วมกันกำหนดทิศทางและจัดการพัฒนากองทุนบนพื้นฐานของวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของตนเองจะช่วยให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักในคุณค่าของการเรียนรู้ร่วมกัน ในการแก้ปัญหาพัฒนาชุมชนเพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยมหาวิทยาลัยได้ก่อตั้งชมรมคนพิการในเขตพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอกันทรวิชัย อำเภอแกลง จำนวน 12 ชมรม ซึ่งได้จัดตั้งภายใต้โครงการหมู่บ้าน วัฒนธรรม : เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ รายงานผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในชมรมคนพิการ อบต. ต่าง ๆ ในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

จากการดำเนินกิจกรรมงานชมรมคนพิการจำนวน 12 ชมรม 12 อบต. 3 อำเภอในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม มีหลายรูปแบบ ซึ่งทางมหาวิทยาลัยฯ ได้ร่วมดำเนินกิจกรรม เช่น การออกบริการให้คำแนะนำวิชาการแก่ชุมชน ครอบครัวคนพิการและผู้พิการอื่น ได้แก่ การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการเลี้ยงดูบุตรหลานที่พิการ สิทธิที่พึงได้รับคนพิการโดยการจดทะเบียนคนพิการ กฎหมายเกี่ยวกับคนพิการ การอบรมช่างจัดทำกายอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับความพิการ การประสานงานเรียนร่วมในโรงเรียนปกติให้กับเด็กพิการ ต่อมาคนพิการได้มีการรวมกลุ่มกัน จึงได้ก่อตั้งเป็นชมรมคนพิการ ซึ่งตำบลบัวคือเป็นตำบลแรกที่ได้เปิดชมรมเป็นทางการหลังจากนั้นการประสานก็ขยายเป็นวงกว้างจึงมีชมรมเกิดขึ้นอีกตามลำดับจนถึงปัจจุบันรวม 12 ชมรม

การก่อตั้งชมรมก็มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนพิการมีส่วนร่วมในสังคม มีอาชีพ มีรายได้สามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่เป็นภาระให้กับสังคมและให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องเกิดความตระหนักนำไปวางแผนปฏิบัติการ การดำเนินงานของชมรมคนพิการแต่ละแห่งจะมีความแตกต่างกันออกไปเนื่องจากสภาพทางกายภาพไม่เหมือนกัน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามในส่วนงานศูนย์การศึกษาพิเศษ ได้มีการประเมินโดย การแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการพูดคุยพบว่าในชมรมบ้านห่างไกลกันการเดินทางไม่สะดวก บางชมรมผู้นำชมรมขาดการประสานงานกับสมาชิก บางชมรมสมาชิกต้องประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว สมาชิกชมรมรอความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐบาลไม่ค่อยช่วยเหลือตัวเองก่อน และส่วนใหญ่ชมรมจะขาดงบประมาณในการดำเนินงาน จึงทำให้ บางชมรมดำเนินงานไปได้ดีและอีกหลายชมรมก็เหมือนจะหยุดชะงักไป

จากสภาพดังกล่าวมา ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติงานมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการดำเนินงานของชมรมคนพิการตามโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยชุมชน ก่อตั้งโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ซึ่งผลของการศึกษาจะเป็นข้อมูลสำคัญต่อการปฏิบัติงาน ประกอบการบูรณาการและพัฒนาชมรมคนพิการ ในจังหวัดมหาสารคามต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานชมรมคนพิการ ตามโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยชุมชน ก่อตั้งโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานชมรมคนพิการ ตามโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยชุมชน ก่อตั้งโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำแนกตามชมรมคนพิการ
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการดำเนินงานชมรมคนพิการ ตามโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยชุมชน ก่อตั้งโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สมมุติฐานการวิจัย

สภาพการดำเนินงานชมรมคนพิการ ตามโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยชุมชน ก่อตั้งโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม แต่ละชมรมมีสภาพการดำเนินงานแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้เป็นบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชมรมคนพิการ 12 ชมรมฯ ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล 12 คน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล 12 คน นักพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบล 12 คน ประธานชมรมคนพิการ 12 คน เลขานุการชมรมคนพิการ 12 คน และสมาชิกชมรมคนพิการ 835 คน รวมทั้งหมด 895 คน (รายงานประจำปี องค์การบริหารส่วนจังหวัด. 2550 : 14)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

2.1 นายกองค้การบริหารส่วนตำบล	12 คน
2.2 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	12 คน
2.3 นักพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบล	12 คน
2.4 ประธานชมรมคนพิการ	12 คน
2.5 เลขานุการชมรมคนพิการ	12 คน

2.6 สมาชิกชมรมคนพิการ กลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกนได้จำนวน 264 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 324 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ ชมรมคนพิการ ตามโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ก่อตั้งโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้แก่ ชมรมคนพิการองค์การบริหารส่วนตำบล

3.1.1 บัวค้อ

3.1.2 คอนหว่าน

3.1.3 ท่าตูม

3.1.4 หนองโน

3.1.5 ลาดพัฒนา

3.1.6 โฉกก่อ

3.1.7 เขวาใหญ่

3.1.8 ขามเฒ่า

3.1.9 เก้ง

3.1.10 ทำขออนุญาต

3.1.11 ว่างแสง

3.1.12 แก่งเลิงจาน

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการดำเนินงานชมรมคนพิการ ตามโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยชุมชนก่อตั้งโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาชมรมคนพิการจาก 12 ชมรม 12 ตำบล 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง 8 ตำบล อำเภอกันทรวิชัย 2 ตำบล และอำเภอแกลง 2 ตำบล ในจังหวัดมหาสารคาม ก่อตั้งโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

5. ระยะเวลาการวิจัย เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2553

กรอบแนวคิดการวิจัย

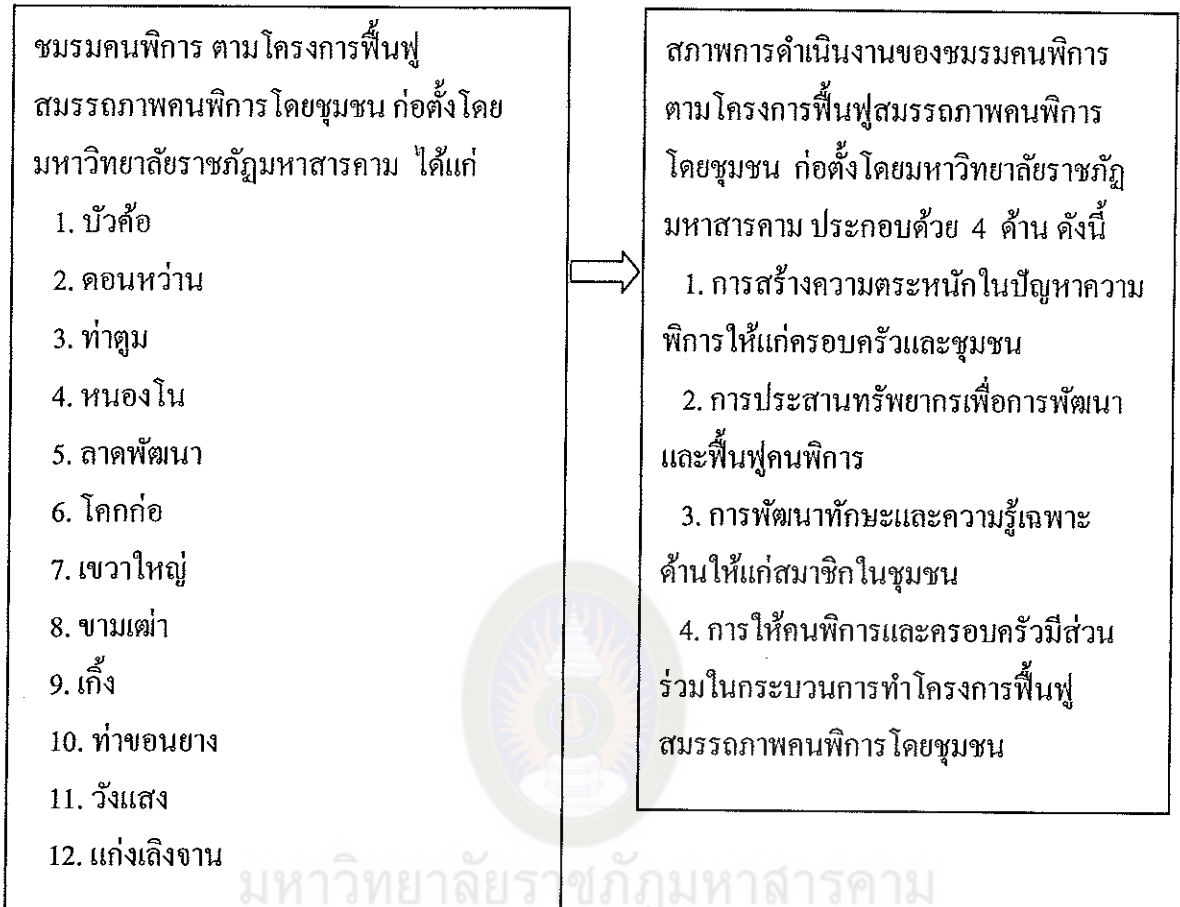
กรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดที่จะศึกษาสภาพการดำเนินงานชมรมคนพิการตามโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยชุมชน ก่อตั้งโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประกอบด้วย 4 ด้าน (United Nations. Understanding Community-based rehabilitation. 1998) ดังนี้

1. การสร้างความตระหนักในปัญหาความพิการให้แก่ครอบครัวและชุมชน
2. การประสานทรัพยากรเพื่อการพัฒนาและฟื้นฟูคนพิการ
3. การพัฒนาทักษะและความรู้เฉพาะด้านให้แก่สมาชิกในชุมชน
4. การให้คนพิการและครอบครัวมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยชุมชน

สมรรถภาพคนพิการ โดยชุมชน

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

สภาพการดำเนินงาน หมายถึง การปฏิบัติงานของคณะกรรมการชมรมคนพิการ ตามโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยชุมชน ก่อตั้งโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ส่งเสริมการดำเนินงานตามเป้าหมายที่วางไว้แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

1. การสร้างความตระหนักในความพิการ หมายถึง การดำเนินการเพื่อกระตุ้นให้หน่วยงาน บุคคล และประชาชนมีความสนใจ มีความรู้ ความเข้าใจ ในความพิการของคนพิการ
2. การประสานทรัพยากรเพื่อการพัฒนาและฟื้นฟูคนพิการ หมายถึง การนำทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในชุมชน (Mobilising of Local Resoucre) มาใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด ในการฟื้นฟูผู้พิการทั้งนี้ทรัพยากร หมายถึง วัสดุ คน สถานที่ แหล่งเงิน และการหาแหล่งทรัพยากรนอกชุมชน

3. การพัฒนาทักษะและความรู้เฉพาะด้านให้แก่สมาชิกในชุมชน หมายถึง ชุมชนได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ในความพิการสามารถช่วยเหลือสมาชิกของตนได้ เช่น ได้เรียนรู้ว่าวัสดุที่มีอยู่ในชุมชนนั้นสามารถนำมาใช้ทำอุปกรณ์ เครื่องช่วยอย่างง่ายได้ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งหรือซื้ออุปกรณ์ที่มีราคาแพงนอกชุมชน

4. คนพิการและครอบครัวมีส่วนร่วมในโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยชุมชน หมายถึง การมีส่วนร่วมตั้งแต่คิดโครงการ กิจกรรม โดยเริ่มต้นหาปัญหา สาเหตุ วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ ระดมทรัพยากร กำหนดเป้าหมาย ติดตามและประเมินผล รับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นร่วมกัน

ชมรมคนพิการ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีจุดประสงค์เพื่อทำประโยชน์ร่วมกัน เพื่อพัฒนา งานด้านคนพิการ ตาม โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน ก่อตั้งโดยมหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 12 ชมรม คือ อบต. บัวค้อ อบต. ดอนหว้าน อบต.ท่าตูม อบต. หนองโน อบต. ลาดพัฒนา อบต. โคกก่อ อบต. เขวาใหญ่ อบต. ขามเต่าพัฒนา อบต. เก้ง อบต. ท่าขอนยาง อบต. วังแสง และอบต. แก่งเลิงจาน

การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน ก่อตั้งโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม หมายถึง การเสริมสร้างสมรรถภาพหรือความสามารถคนพิการให้มีสภาพดีขึ้นสามารถพึ่งตนเอง ได้โดยไม่เป็นภาระให้กับสังคม ซึ่งเน้นการมีอาชีพ มีรายได้ และการมีส่วนร่วมในสังคม ภายใต้โครงการหมู่บ้านวัฒนธรรม : เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อสนเทศที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน ชมรมคนพิการ สำหรับผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการชมรมคน พิการ และผู้นำชุมชนใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน กำหนดนโยบายพัฒนาชมรมคนพิการและ หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ สู่ความเข้มแข็งในโอกาสต่อไป